

то все одно він не мав змоги щось відіати.

Першим ділом нового земства було побільшити число лікарів, поділивши губерню на більше число лікарських учасків і заходившись коло будовання лікарень. Не маючи на се готових грошей, земство вдалося до міністерства за дозволом позичити грошей. Але міністерство не тільки не дало свого дозволу на се, а ще й урізувало що-року ту асигновку на лікарські справи, що робило земство. Проте земству як не як, а вдалося дещо таки зробити в сій справі: замість 43 учасків воно поділило губерню аж на 63, зразу, таким способом довавши 20 лікарів; як-так полагодило повітові лікарні, побільшивши в їх число лікарів до 282; побудувало кілька нових лікарень сільських, а по-де куди понаймало будинки, щоб земським лікарям було принаймні де оглядати хворих і давати їм ліки. Всіх сільських лікарень тепер на Київщині 56 з 634 ліжками для хворих. Але все це капля в морі. Бо як показує статистика, то й тепер на одного лікаря приходиться 51 тис. люд.; і тепер учаски лікарські такі великі, що людям треба йти їхать за 25—30 верст до лікарні. І не диво, що з 3 з пол. мил. народу, що живе в Київщині, всіх слабах до всіх лікарів за минулий рік вдалося тільки 765 тис. Виходить, що в Київщині по трьох годях існування земства за лікарською поміччю вдалося тільки 20 проц. людю, тим часом як по інших губернях, де здавна є земство і де більше лікарів та лікарень, там до лікарів обертаться людю процентів 50—60 а то й більше. Очевидно, що київському земству на дм полі це лишилося багато роботи, що при тих засобах, які в його є зараз, робота ця може розстигтися на завадою довгий час, і що народові довго ще доведеться обходитися без лікарської допомоги. Посунути як слід цю справу наперед зможе тільки справжнє земство, незалежне од центрального уряду.

Що до освіти народної, то справа з нею до земства стояла у Київщині так. Діти побирали освіту або в школах церковно-приходських, або ж міністерських. На 1-января 1905 р. церковно-приходських однокласових шкіл налічувалося 1257 та двохкласових—38; а всього разом—1295 церковних шкіл. Міністерських однокласових було 137 та двохкласових—100; всього разом міністерських 237 шкіл. По церковних школах вчилися дітей 88.403 душі (71378 хлопців та 17.025 дівчат); по міністерських—25.795 (21.125 хлопців та 4670 дівчат). Таким чином в школах обох категорій вчилися 114.198 душ або 34 з пол. проц. всіх дітей в губерні. Виходить, що цілком 65 з пол. проц. або 218 тисяч дітей zostавалися по-за школою.

Земський комітет на першому ж засіданні обрав шкільну комісію, котрій доручив розглянути і обміркувати докладно всю справу з будівлею земських шкіл. Комісія вквіт з урвалою до другого зібрання комітета складала цілий ряд проектів що до просвіти, запропонувавши комітетові асигнувати гроші на будівлю 12 двохкласових і 36 однокласових шкіл, на організацію вечірніх класів для дорослих, народних читальні сільських бібліотек, літніх педагогічних курсів учителів і передлату для вчителів газет та журналів. Окрім того для кращого керування всією шкільною справою пропонувалося завести губерську і повітові шкільні ради. Комітет згодився з пропозиціями комісії і урвали, але як відомо в міністерстві значно урізали земську асигновку на просвітні заходи земства. Це урізування робилося що-року. Особливо ж воно було дошкульне в асигновку земства на просвітні нужди на 1907 рік: міністерство зменшило їх на 364 тис. карб., або на цілком 57,7 проц. Не вважючи, однак, на де, земство за три роки таки де-що вспівало зробити. Поперед усього воно значно підняло игору цю-речу асигновку на шкільні справи: поперед сн асигновка була не більше 6—7 проц. із загального бюджету, а земство підняло її до 13 проц.; потім земство збудувало 19 нових шкіл: 14 двохкласових і 5 однокласових; окрім того де-які будуть, а де-які поміщаються в наявних будинках, так що до будучого року земство матиме своїх 39 шкіл. Нарешті земство організувало при 50 школах вечірні класи; в 25 пунктах читання для народа; в 42 пунктах бібліотеки.

Подавши сей короткий переказ того, що зробило земство для освіти народа, доводиться сказати теж саме, що й про медицину,—що все зроблене є капля в морі народної темноти. На сьому полі треба ще праці, праці та й ще праці!

Ф. Матушевський.

Зміни в австрійському кабінеті.

(Од власного кореспондента).

Коли бар. Бек ставав за президента міністрів, найважливішою справою в Австрії було переведення виборчої реформи до парламента. Щоб приєднати для той справи тодішні великі парламентські партії, він допустив їх до участі в правління, покликавши їх провідників до кабінету. Так увійшли до кабінету представники німецьких лібералів послі Дершата (міністер залізниць) і Праде (німецький міністер землік *), представники молодочехів послі Форшт (міністер торгівлі) і Пацак (чеський міністер землік,

голова польського кола Дзедушицький (міністер для Галичини) і, що правда, не послі, але довірений польського кола високій фінансовий чиновник Коритовський (міністер фінансів). Через от не допущення до кабінету представників великих парламентських партій Бекові і вдалося довести до кінця виборчу реформу, ту справу, через яку шнали обидва його попередники Гавч і Рогенлоге.

Але вибори до парламента на основі нового виборчого закону змінили дотеперішній уклад партій в парламенти. Колишні великі партії стратили свою силу, а їх місце завняли нові. Через те, й стали потрібними нові зміни в кабінеті, бо по парламентському принципі міністри, які не мають на кого опертися в палаті послів, повинні уступити, щоб дати місце представникам партій, які тепер мають силу в парламенти. Коли ж прийшла на порядок дия така важна для держави справа, як австро-угорська угода, барон Бек, як що він не хотів сам устати, мусів подумати над змінами в кабінеті, щоб таким чином приєднати для австро-угорської угоди великі парламентські партії. Усі зміни власне наступили.

Уступили молодоческі міністри Форшт і Пацак, а на їх місце стали молодочех Фідлер (міністер торгівлі) і аграрій Пракшек (чеський міністер—земляк) значить, молодочехи мусів оддати одне місце в кабінеті чеським аграріям, які тепер найсильніші між чеськими буржуазними партіями в парламенти.

Ще більші зміни настали між німцями. Тут треба було заспокоїти антисемітів, клерикалів і аграріів. От же не місце міністра рільництва Ауєнберга став провідник німецьких клерикалів Ебенгох, замість німецького міністра—земляка Праде став німецький аграрій Пешка, в кінці покликано до кабінету одного з провідників антисемітів, Гесмана, який поки що не має портфеля, але для якого має бути утворене окреме міністерство публічних робіт.

Що до польських міністрів, то вони вже тепер обидва послі, бо при останніх виборах також Коритовський здобув собі мандат. Але й тут не обійшлося без кризи. Наслідком внутрішньої боротьби в польських колах між консерваторами і „демократами“ міністер для Галичини Дзедушицький також мусив покинути своє місце, яке заступить теперішній голова кола Абрамович.

Як бачимо, зміни в австрійському кабінеті відбулися в консервативно-клерикальному напрямі. В тім напрямі йтиме й політика „першого народного парламента“. Консервативно-клерикальна більшість його ностаралася вхотити міцно в свої руки керму правління в державі.

М. Лозинський.

3 газет та журналів.

Останніми роками появились при гімназійних родительські комітети. Явище, здавалось би, дуже симпатичне. Семья та школа еднаються. Ватки розповідають учителям про дітей, які вони вдома, вчителі повідомляють, як стоить справа з дітьми в школі. Здавалось, чого б кращого й бажати? В тихих обшійних стосунках виховується педагогічно й батьки й вчителі, а все це поліпшує виховання дітей. Так воно повинно було б бути, так воно могло б бути, та на жаль не так воно буває.

Це питання порушує в „Рускомъ Слово“ в статі „Семья и Школа“ д. Н. Кожемяка. Він пише: „Виявляється, що в нас справа стоить далеко не щастливо. Школа, як і все в нас, так привика до бюрократизму, що не може стати приятелем батьків, не може робити спільно з сьмєю. Школа ставиться до сьмї неприяжно, холодно. На батьків поганим оком дивиться. В усякій спробі батьків увійти в стіни школи бачать ледве чи не напад ворожий. Правда, винисилось, що й родительські комітети зовсім неподобні“.

На зібраних комітетів батьків спільно не буває—часу мабуть немає. „Яким же способом на дітей, на клопоти про їх виховання та освіту часу немає? Немає часу одия два вечори побувати в родительському комітеті Добрі батьки! А ще скаржуться потім, що діти зовсім не цінать батьків, що упадає їхній авторитет. Та хіба є на чому цьому авторитетові спиратися?“

Адже коли дітям й не кажуть, вони самі бачуть, самі розуміють, які їхні батьки. Влаштуються комітети, запрошують батьків ближче увійти до шкільного життя дітей, а батьки кажуть:— Часу немає!

— Так, ви не маєте часу, відповідають діти. Ви маєте час, інші клопоти. Щож, ми теж маємо свої, особливі, клопоти. Ви самі по собі, ми самі по собі. Вам не цікава наша доля, ми мало думаємо про вас.“

Для того, щоб діти стали ближче до батьків, треба, щоб спершу батьки стали ближче до дітей. Бути близькими фізично—жити в одному помешканні, їсти за одним столом, це ще не значить бути близьким. Треба ближче підійти до дітей, цікавитися питаннями, що їх цікавлять, увійти в їх працю, настрої. Як же ж

* Земляк—міністер без портфеля, що обстоє інтереси тої національності, яку він репрезентує.

тут можна казати, що немає часу.

Кажуть же батьки—навіщо нам ходити до комітетів, все одно ми там мало що розуміємо. Що ми там скажемо?

„Не маєте чого казати? То й не кажіть. Ідіть слухати. Нічого не розумієте? Ідіть вчитися, щоб розуміти. Слухайте тих батьків, що розуміють шкільну справу. Такі є й такі ходять до родительських комітетів. Вчіться в них. Запрошуйте вчителів. Запрошуйте досвідчених педагогів. Вчіться, вчіться, хоч ви й маєте вже дітей-учнів. Через це вчіться особливо пильно.“

Скаржитесь на школу, скаржитесь на дітей вмієте, а допомогти школі знаєте? Виховувати дітей вмієте? Ні.“

А коли ви не вмієте, другі теж не вміють. Хто ж буде зміни? Коли почнуть зміни? Як будемо здобувати уміння? Не треба, значить, всього складати на лях зовнішні обставини. Треба виявити більшої енергії, внутрішньої самодіяльності. Коли цього не буде вироблено, й переміна зовнішніх ляхів обставин не pomoже.

„Русскія Вѣдомости“ пишуть, що міністерство хоче внести до Державної Думи законопроект, після якого замість всіх гатунків теперішнього виняткового становища, побільшеної та назвичайної охорони, воєнного становища буде одне. Виняткове становище проголосують на певний срок, не більше 3 місяців. Коли проголошується виняткове становище, треба вказати причини, що викликали його. Потім, після проекту, повинні бути вказані межі впливу виняткового становища.

Критикуючи цей проект зазначають „Русскія Вѣдомости“ насамперед, що він не новий. Опріч того,

„В ньому влада зовсім не зрікається жвиання виключних упновноважень. Правда, після проекту треба вказати причини, що викликали проголошення виняткового становища. Але ж ми знаємо, як широко можна розуміти ці причини, при яких треба запровадити виняткове становище“.

Що з того, що виняткове становище проголошується тільки на три місяці? Після того воно буде проголошено ще на три, тоді ще так ад infinitum.

Питання про виняткове становище, безперечно,—одне з найгостріших питань серед багатьох інших, що стоять перед третьою Думою. Кожний почуває, що його безпека, його воля, його життя залежать од правильного розв'язання цього питання, так само як і правильний хід життя, воля та безпека всієї країни. Відношення Думи до цього нечуєного питання, до цього болячого місця нашого державного та громадського життя покаже, який напрям та характер матиме далша законодавча діяльність народних представників.

В останній книжці журналу „Союзъ женщин“ в статі „Борьба за право, какъ нравственнаа обязанностьъ женщинъ“ розвивається думка, що жінка повинна мати рівні права з чоловіком через те, що не повинно впливати з того становища, яке займає сучасна жінка в сфері громадської діяльності.

Економічні умови та боротьба за існування висунули жіночу на арену громадської діяльності. Тепер неможливо зменшити жіночої діяльності, бо через економічні умови сьмї, так само, як і капіталіст, не може зараз обійтись без жіночої праці. Та хоч економічна діяльність жінки набирає все ширших розмірів, соціальні права відповідають ще старим громадським відносинам.

Для того, щоб радикально полішити становище жінки, треба визнати за нею право, поруч з іншими дорослими людьми, брати участь у виданні законів, себ-то дати їй політичні права. Поки людина кермується законами, які встановила воля чужої людини, вона являється рабом цієї другої людини. І жінка доти буде тільки рабом чоловіка, а не самостійною людиною, доки закони, що регулюють її діяльність, видаватимуться без її участі“.

Далі завважає журнал, що боротьба з певними громадськими пересудами що до думки про рівноправність жінок та чоловіків, повинна починатися ще з дитячого віку. Для цього повинно бути запроваджене спільне виховання обох полів. „Треба поставити хлопців та дівчат в товариські відносини, проміж собою, треба з самих дитячих літ вищити ривидно в їхньому вихованні та освіті—інакше кажучи, треба на всіх щаблях вести спільне обчучення, яке являється кардинальним питанням в питанні про рівноправність полів. З цим питанням тісно зв'язане розв'язання таких питань, як участь жінок в загальному виборчому праві, в місцевому самоврядуванні то що“.

В Державній Думі.

Як одкрито Державну Думу.

Перше засідання (1 ноября).

В початку дванадцяті години, коли до будинку Таврійського палацу з'їхався майже всі послі, митрополіт петербурзький

Антоній разом з членами Думи єпископами Євдогієм і Митрофаном приступили до урочистого молебствія. Після молебствія митрополіт Антоній звернувся до членів Думи з такою промовою:

„В третій раз молимося ми тут, але з жалям мусимо сказати, що послі, за великими виплатками, не бачили цього, й через те праця Думи досі не була мирною, корисною й творчою. Без Бога ми всі безсилі й нічемні. Отже, нові обранці па-родії, щиро помоліться Богові, щоб він благословив успіхом всі ваші діла й пошлю на користь нашій батьківщини. Змучилась вона од різних хуртовин, нещастів та лихоліття, що спіткали її. Лихі люди розійшлася по всій землі, грабують, нищать і вбивають. Хай їх спіткає праведний суд Божий. До вас же, браття, як і до представників попередніх Дум, звертаюсь з моїм великим проханням: шукайте не партійних інтересів, а добробуту й щастя батьківщини, її спокою, сили й слави; уникайте зайвих балачок і суперечок, розв'язно працюйте в згоді з царем і його урядом. До такої праці всіх вас закликаю й благословляю. Лих же, хто сілтиме роздор, хай судить Господь“.

Представники преси, загнані на галерею, ці слова не могли почути з цієї промови. Після молебствія трічі просінвано „Гімн“, якого покрито гуцим „ура“.

Крайньої лівої немає. Міністри всі сидять в своїй ложі.

О четверть на першу годину до місяця Голови проходить сенатор Голубев з державним секретарем, статс-секретарями державних канцелярій і їхніми помішниками. Занявши президентське місце, Голубев являється центрові, правій і лівій і глухий старшим голосом каже:

„Панове члени Державної Думи зібрані в законнім числі для дійсного засідання“.

Державний секретарь читає Іменний Царський Указ до сенату про те, що одкривається третя Державна Дума.

Сенатор Голубев: Царь Император зобов'язав мене велику честь, доручивши мені сказати вам при одкритті третьої Державної Думи садуюче: „Иго Царська Величність милостиво вітає вибраних членів Держ. Думи й бажає, щоб Господь благословив їх на добру працю для зміцнення в дорогій батьківщині ладу й спокою, для розвитку освіти й добробуту людности, для зміцнення оновленого державного ладу й для збільшення величності перозадільної держави російської“.

Промову Голубева з самого початку перервав Крупенський, вигукнувши з свого місця: „Хай живе Царь-Император!“ Кінець промови Голубева теж було покрито гуцим „ура“ й криками: „Хай живе Царь-Император!“

Кадрети в третій Думі опинились на крайній лівій; октябристи—на місці трудовіків. Октябрист Капустин сидить на місці трудовіка Уразова, а кадети Мілюков—на місці есера Довгополова. Шуагін і Туринський сидять на своїх торішніх місцях на крайній правій. Перед ними єпископ Євдогій та граф Бобринський.

О 12 год. 14 хв., коли послі знову заняли свої місця, сенатор Голубев оголошує, що перше засідання третьої Державної Думи одкрите.

Після цього члени Думи почали підписувати формулу присяги. Тут виходили всі герої останніх земських з'їздів. Помішкуючи й викликаючи дивляться вони на небагатьох справжніх земців—на Головина, на Родичева...

Під час переклячки після підпису до залі входять соціал-демократи. Непомітно проходять ці 15 душ на самий верх лівого крила. Це переважно—молодь, робітники. Маленька купка їх цілком губиться в чорних хвилях праху.

Вибори голови.

О 1 год. 40 хвилин сенатор Голубев пропонує приступити до виборів голови Думи. Державний секретарь прочитує відповідні статті статуту. О 1 год. 45 хвилин послі починають подавати записки. О 1 год. 48 хв. записки зібрано. Записки підписують граф Вод. Бобринський, Гучков, Родзянко й граф Дорер.

За Хомякова подано 371 записку, за графа Бобринського—2, за Головина—1; записок порожніх і недійсних—5.

О 1 год. 55 хв. починається багатопрозна єдино кандидатура Хомякова. По скінченні багатопрозна державний секретарь оголошує, що більшість 371 виборчого голосу проти девяти невиборчих головою Державної Думи вибрано Миколою Олександровичем Хомяковим (Бура оплески проноситься по залі).

Октябристи оточують нового голову, спускають йому руки, цілуються. Цілка опозиції сидить нерухомо, мовчки.

Хомяков—невисокий, літній, миршавий. Він—син відомого славянофіла Хомякова, хрещеник Голяя. Народився 19 января р. 1850. Скінчивши московський університет, М. О. занявся земською діяльністю. Р. 1875 його вибрано було сичовським повітовим маршалком. На фоні громадського життя висунулся з кінемем сьмидесятих років, коли його вибрано смоленським губерньським маршалком. Смоленське дворянство, під його приводом, заняло себе цілком рядом поступових вчинків. За міністра Хайборостова єрмолова Хомякова призначено директором департаменту хайборостова, та недовго перебував він на цій посаді, бо незабаром повернувся до громадської діяльності. З його ініціативи смоленське дворянство в кінці р. 1903 подало до царя адресу, щоб було скажано „найкращих лю-

дей землі російської“. Та адреса цього в довелось послати до царя, бо саме тоді розпочалася російсько-японська війна. Тоді М. О. Хомякова вибрано членом Державної Ради, але з огляду на те, що його тепер вибрано членом Думи, він одмовився од свого попереднього звання.

Промова Хомякова.

З низьким поклоном Хомяков починає: „Уклін мій Державній Думі! Вам бажано було нагадати на мене обов'язки представителів Державної Думи. Я не повинен зрідкати цієї великої чести, хоч і почував свою безсильність та не великий досвід. Вихожу сюди з недовірою до себе, але я приймаю Ваш присуд, бо я вийшов сюди, як що естраду, з другою вірою,—з вірою в світлу будучину великої, єдиної й перозадільної Росії (Гучмі оплески переривають промову голови Думи).“

Хомяков каже далі: „Я прийшов сюди з вірою в Думу, з вірою у вас, панове. Вірю і знаю, що ви всі прийшли сюди, щоб виконати свій обов'язок перед державою. Ви прийшли сюди, щоб замирити Росію, щоб свінчити ворожечу та злобу партійну; ви прийшли сюди, щоб заічтати язви отчизни, здійснити на ділі державну волю Царя, який кляче до себе обраних од народа людей, щоб здійснити тяжку й відповідальну державну працю на ґрунті законотатного державного будівництва. Бог ваш на поміч, панове!“ (Нова оплески помувають залю).

Хомяков дякує Думу поклоном і заявляє, що дальше засідання Думи буде наведено звичайним порядком після представлення Царем новообраного президента Думи і оповіщає, що засідання закрите.

Промова Хомякова справила дуже сумне враження на пресу, а головним чином, на керівників кадєтської партії, які владали октябристів хоч поганькими, а все-таки конституціоналістами.

Передають, що коли Хомяков згадав про „єдину й перозадільну Росію“, з крайньої правої почали іронічно вказувати пальцями на київського посла І. В. Лучинського.

Засідання Думи одкладено доти, доки цар не дасть аудієнції голові Думи Хомякову.

ПО РОСЦІ.

— Становище Столипіна. Кореспондент „Русск. Вѣд.“ повідомляє, що П. Столипін міцно сидить зараз на своєму місці. Бже не говорять зараз про те, що кабінет міністрів Столипіна замінено буде кабінетом Азімова та Дурново. Сфера придворні пристають на те, щоб у Думі був конституційний осередок. В цьому запевняють, між іншим, і лідери октябристів. Вони кажуть, що кабінет Столипіна стоїть зараз на такому міцному ґрунті, як ніколи не стояв.

— Переміни в посольствах. „Русск. Сл.“ прочуло, що в російських державних посольствах швидко будуть значні перемини. На місце мадридського посла графа Кассіні, який виходить у відставку, буде призначено посла в Брюсселі Н. Гірса. Місце Гірса в Брюсселі засупить штутгартський посол К. Нарішкін. В Штутгарті послада посла скасовується і заводиться послада міністра—резидента за міністра-резидента буде в Штутгарті барон Стааль-фон-Гольдштейн, старший секретарь російського посольства в Стокгольмі.

— В академії художництва. На місце художника Реліва, що покинув академію художництва, намічено ось яких кандидатів: Малавіна, Костанді, Кулікова, Кустодіо, Касаткіна та Чистякова. Чистяков зряка. Вибори будуть цього місяця.

— Сенсація. Газети сповіщають про те, що в Москві великої сенсації паробила така подія: якийсь некрут не схотів присягати, бо це суперечить його релігійним та політичним переконанням. Його оддали під догляд поліції, щоб згодом потягти до відповідальности. (Б. Ж.).

— Нові тюремні порядки. „Бес. Жизнь“ сповіщає, що в головному тюремному управлінні заведено нову посаду—тюремного контролера. Він повинен раз-у-раз обзідати всі російські тюрми на те, щоб ревизувати діяльність тюремного начальства. Така реформа вишлася, як кажуть, зо скарг на тюремну адміністрацію не тільки з боку арештованих, але й з боку губерньського начальства. На цю посаду буде встановлено іркутського тюремного інспектора Зайцева.

— Залізнодорожні патріоти. „Голосъ Москвы“ пише, що на сибірській залізній дорозі, з наказу управителя цих доріг, іздитимуть спеціальні вагони з газетами та журналами патріотичного характеру, призначеними для залізнодорожників та їх родіч.

— Проект фон-Вендріха не загине. Телеграми сповіщали, іби в міністерстві доріг цими днями призначена буде особлива комісія, щоб обміркувати проект фон-Вендріха про „експлуатаційний корис“. В комісії будуть представники воєнного, внутрішніх справ та наших міністерств. Головою комісії буде сам Вендріх. Роботу свою комісія повинна скінчити як найшвидше і оддати проект Вендріха міністрові Шауфусові. Шауфус має подати проект разом з своєю думкою про його до ради міністрів. Бюрократи дивляться на цю „історію“, як на звичайний ввічливий вихід з неприємного становища. Сфери спочувають проектів і через це можна наперед казати, ява спіткає його доля. Ні Шауфус, ні Вендріх у відставку не підуть. (Од Н.).

— Петиція жінок до Державної Думи. Столичні газети сповіщають, що естер-

бурька організації жіночої поступової партії подає в Державну Думу петицію ось якого змісту. „Народні заступники! Як оборонці інтересів країни, ви повинні однаково обстоювати за права громадян і громадинок Росії! Адже ж вільний громадянин вільної країни не може бути сином невольника! Невільництво одбувають ваші жінки, матері, сестри! Вуй би сором вам, думим, далі гнітити жінок ярмом невольництва через те тільки, що в вас право думки. Як що ви байдужо поставите до жадання жінок скинути з себе це ярмо—вас осудять ваші діти, які, ще годуючись молоком матері, навчаються поважати в жінці її законні права. Ми не просим, ми вимагаємо жіночої рівноправності!“ Під цією петицією стоїть сила підписів поступових жінок. (Ю. Кр.)

— Сібирські селяне. Серед сибірського селянства пройшов величезний протиподатковий рух. Виник цей рух, як пишеться в „Товаристві“, через незадоволення з китайської та російсько-японської війни. Осередок селянського руху в Сибіру—це Алтай, разом з мінусинським повітом єнисейської губернії. Адміністрація дуже переслідує селянські організації. Інтелігентні старожилки та переселенці засилають аж до Нариму та Туруханського краю во всією ріднею, до 16-літніх відділків. За самий тільки цей рік та з самого тільки алтайського півдня заслали на північ коло 400 душ обох полові жонатих та нежонатих хазнів. Взімку траплялись бійки селян з козакми та драгунами, але тепер встав уже спокій; тільки на виборах до Державної Думи доволі яскраво виявилась опозиція сибірських селян: вони „провалювали“ на всіх стадіях кандидатів чорної сотні та її приспівників.

— Оніпко в Парижі. „Русск. Сл.“ має телеграму з Парижу про те, що туті приїхав колишній член першої Думи Оніпко, який втік з Туруханського краю. Оніпко збирається прочитати в Парижі кілька рефератів про майбутню діяльність третьої Думи.

— Декларація. „Тов.“ переказує таку чутку. Декларацію правительства Століна цього разу читатиме тільки в Думі, а в Державній Раді прочитає її хтось инший з міністрів. Мабуць це буде одручено Кокочеву, або ж Харитонову.

— Церковний собор. „Холм. Церковн. Жизнь“ вище, що 23 сьвархії колективно зріклися брати участь у церковному загально-російському соборі. Заяву про це вони, як сповіщає „Русь“, послали в синод. Причина та, що установи про собор дають перевагу монахам-єпископам, од яких цілком залежати всі роботи собору. Значиня парахвіна та білого духовенства переводиться на ні що.

— Земство в Польщі. „Тов.“ довідався, що проект заведення земства в Польщі внесено буде в Думу аж у 1908 році, бо Скалон найшов якісь перешкоди до того, щоб подати проект до міністерства ви. справ рашіе аж через рік з того часу, як його почали ровробляти.

У Польщі.

— Трагична подія. „Сегодня“ має таку збітку з Варшави. В місцевій турмі збожеволів арештований сторож Копр. Історія цього божевілля дуже сумна. Два роки тому Копр дістав од одної революційної організації смертний присуд, але околдований порядки йому не зваяжати на погрози та застатися на службі. Копр зостався, а смертний присуд зберіг собі на спомин. Цивтора місяці тому у Копра був трус, на якому поліція забрала в його цей присуд. Думаючи, що цей документ зберігається в Копра, як у члена цієї самої революційної організації з якоюсь метою, поліція арештувала його разом з братом. Таким чином Копр з доброго дива опинився в турмі. Там він і збожеволів з одачу.

У Фінляндії.

— Боротьба з проституцією. 29 октября в Гельсінфорсі почався загально-фінляндський з'їзд у справі боротьби з проституцією. З'їзд має подати про те, щоб не було регламентації проституції. На з'їзді бере участь 26 ріжних товариств та спілок. З'їзд скликала спілка боротьби з проституцією—„Біла стрічка“. Голоує на з'їзді пастор Пальмурт. З'їзд протигнеться до нового року. (Р. Сл.)

З ЖИТТЯ ПАРТІЙ.

— До парламентської фракції „союз“ 17 октября до 30 октября записалось 111 депутатів. (Р. В.)

— Як сповіщають єврейські газети, варшавські сіюністи увеневі, що тепер, коли реакційний характер третьої Думи повобавляє євреїв усього надії на рівноправність, ідеї сіюнізму вноє дуже поширяються серед євреїв. Через це варшавські сіюністи почали жваво агітувати за свою теорію, яка, на їх думку, найбільше відповідає єврейському рухові до волі. (Од. Н.)

— У Рязі одбувся з'їзд делегатів од усіх німецьких політичних партій. Заданим з'їзда—сполучитись усім партіям у їх діяльності. (Утро.)

ПО УКРАЇНІ.

— У Києві. Арешти студентів. Овчар під 1-ше ноября поліція, з наказу охранный, зробила багато трусів поміж студентами. Заарештовано таких студентів: Дивиле-

са, Семенцова, Ентеліса, Батієвського, Зільбермана, Ржевського, Бендера, Должєвського, Корчннського, Амрагова, Мазура, Вольфсона, Глобо-Михайленка, Приходька й Захара Гуменюка. Зроблено тільки трус у студентів: Левіцького й Голубовського.

З приводу цих численних арештів студентів, ректор прикликав до себе представників студентів юридичного факультета і заявив їм, що київська поліція дістала з Петербургу наказ негайно заарештувати всю „раду студентських представників“ (загалом 23 душі) й оддати їх під суд по 124 ст. кари. зак., себ то за участь в нелегальній організації. Тоді студенти звернулись до ректора з проханням, щоб він поклототався перед п. начальником південно-західного краю, щоб заарештованих товаришів їх було випущено на волю. Але виявилось, що зараз арештованих випустити буде неможливо. Так саме не можна навіть приблизно сказати, коли цього можна б сподіватись.

— Арешт на вокзалі. 31-го октября на вокзалі арештовано П. Стечкина і одведено в бульварний участок.

— Старі пережитки в новій школі. 27-го октября в гімназії Петра, на Львівській улиці, був ревізор. І от під час переіменні між лекціями невгомна дітвора, звичайно, свинила галас. Щоб не зіпсувати репутації своєї школи, директор гімназії, сам д-ій Петр, звернувся до дежурних учнів, аби вони втихомирили пусушнв. Ті не могли нічого подіяти. Тоді д-ій Петр, не довго думаючи, одного й другого дежурного заціпив по виду. Оце і нова школа, а старі пережитки в ній і до сі не перевелись...

— З Київщини. Трус у рабина. 28-го октября, в 6 годін ранку, в Тараці потрушено казенного рабина д-ія Купцова, що саме тоді приводив під присягу некрутв. Поліція дуже добувалася, де рабинів син, провізвор В. Купцов, якого теж не було дома. У його кімнаті зроблено вадто стараний трус, хоч нічого протизаконного не було знайдено, окрім якихсь листів, кількох чисел „Разсвіта“ фармацевтичних відручників, старих романів з газети „Світль“ та фотографічну картку, на якій був син рабинів, зубний лікар Туфель та його небога акушерка. Все це забрато. На другий день все цю „небезпечну“ літературу, окрім листів та фотографічної картки, було повернуто. Несподіваний трус у адуса-рабина здивував усіх таращан, бо Купцов на все місце відомі, як люде зовсім безпартійні. (Р. В.)

— Перестали видавати жалування городовим. „Києв. Вісти“ повідомляють, що міські уповноважені в Линовиці, через те, що місцева поліція не стробує недоборів з обкладених оціночним збором селян, властивіи доміи, постановили: поки не буде стробувано тих недоборів, перестали видавати городовим жалування.

— Окладни. Останніми часами в умалському повіті дуже поширилась дифтеріяна пошесть, обкладки.

— Некурти недавно в с. Каранишах, капінського повіту, на підітку вбили одного чоловіка. В цій справі арештовано трьох нарубків і вони тепер сидять під арештом при ставі в містечку Богуславі. Є чутка, що два з їх на третюго кажуць, що він—невинний. (Од власн. кор.)

— З Волині. Труси й арешти в Житоїрі. Кілька днів тому в 5 год. ранку на макаронній фабриці в Житоїрі арештовано було кілька молодих людей. Є чутка, вони зібравлись там, щоб погуляти в карт та повеселитись, бо це були все некрути. Арештованих поліція заперла в номері, що були в тій же хаті, а сама у всіх їх по квартирах зробила труси. В звязку з цим по всьому місту було багатьох потрушено й заарештовано. Годий у чотирі арештованих на фабриці під збільшеним конієм переведено в участі і посажено під арешт. (К. В.)

— З Поділля. Крамола. Управління підзахід. залізниці увильнило з посади молодого телеграфіста на ст. „Войтовці“—д-ія Тарашевського. Коли Тарашевський ще служив на ст. „Ймерника“, то в його жандармерія зробила трус і, хоч нічого нелегального не було знайдено (забраво було тільки кілька чисел „Українського Вістника“), з того часу став про те зовсім небезпечним чоловіком. І от таки нарешті увильнило. (Од власн. кор.)

— З Холмищини. Без бібліотеки, хоч грош є. Ліг сім тому сьвархільне начальство на Холмищині звернуло увагу на розвиток і просвіту місцевого духовенства сучасною наукою. З цєю метою було позаведено олагочивніцкі бібліотеки на кошт духовенства та церков. Духовенство 2-ої болгарської округи люблинської губер., між иншим, дуже щиро узялося за цю справу і заходами колишнього благочивного священника-постушника Миколая Таратуги поставило її досить добре: воно мало дуже багато ріжних сімнатичних виданнів. Але тут за благочивного було обраво другого священника Миколая Чоловського, чоловіка реакційно-консервативних поглядів, і од уже пать літ нічого нового в цю бібліотеку не виписується. Духовенство й досі собі помаленьку платить та платити грошки на бібліотеку, а вона так і не поновляється... Дивно, що сьвархільне начальство наказаво позаводити такі бібліотеки для духовенства, а не вимагає ніяких річних зьвідомлень про їх. (Од власн. кор.)

— З Полтавщини. Експропріяція. Трое невідомих зробили в Кременчуці озброєний напад на служачого в магазині Зо-

тотарева. Вони тяжко поранили його і одняли більш як на 12,000 карб. процентових паперів та цінних документів. Злочинці звільні. (К. В.)

— З Херсонщини. Заслання. За протурядово пропаганду поміж селянами п. херсонський губернатор, на підставі збільшеної охорони, заборонив пробувати в межах Херсонщини селянство з м—ка Братського, Єлисаветського повіту, Онисимову-Сакуті на весь час збільшеної охорони в губернії. (Гол. Юр.)

З Галичини.

— Депутація робітників-українців у Львові була педавню в президента міста п. Цюхціцького з проханням, щоб було пересечено українську школу ім. Шашкевича кудись у крапцій будинок. Президент відповів, що та справа буде невагом прихильно поладана, бо школа ім. Шашкевича буде міститися в новім пильнім будинку, що буде на п. Стрілецькій. (Рус.)

ПО ВИЩИХ ШКОЛАХ.

— Літературний ранок гуртня молодих літератів має бути у неділю 4 ноября.

— З комерційних курсів проф. Довнар-Залозьського. Це по давню в місячних газетах повідомлялось, що виськове міністерство дадо одстрочку, що до одбування воєної повинности судачами комерційних курсів Д. Залозьського. Як виявилось, звістка на неправда. Увечері 30 октября одні з професорів оповістили слухачів, що на курсах одбрана телеграма од проф. Доманосова з Петербургу, який звідя домотати про одстрочку. В цій телеграмі д. Доманосов сповіщає, що міністерство не владно можливим дати одстрочку для київських курсів, не зваяжачи ні на які клопотні й навіть на те, що само дадо вже таку одстрочку московським комерційним курсам. Ця звістка страшенно збожевила слухачів, з яких багатьом доведеться через не закінчити курси.

— Між слухачами курсів виникає думка заснувати й легалізувати курсову українську громаду. Як виявилось тепер, до гуртка пристало чимало народу.

— Зораво директора курсів, проф. Довнар-Залозьського, з кожним днем збирає все більш необезпеченого характеру. У нього десь в середині зробився припад, який прорвався й загасив; професори не відважують зробити операцію, не зваяжачи на дуже тяжке становище хворого. Взагалі ж кажуць, що грунтом для хвороби була надсада праця пр. Д. Залозьського, який показав в через міру енергію на виорядкуванні життя курсів.

З життя київського українського товариства.

Київське українське наукове товариство звернулось до п. київського губернатора з проханням дозволити дійсним членам товариства прочитати на протязі ноября та декабра цього року ряд лекцій по українсьованству.

Першим лектором виступить відомий історик проф. М. С. Грушевський, котрий з 8 по 10 ноября прочитає три лекції на тему: „Культурний і національний рух на Україні в другій половині XVI віку“. Зміст лекцій такий:

Перша лекція.—Упадок культурного життя і літературної творчості на Україні в XV та XVI в.в., упадок церковного життя, політико-національні обмеження в Польщі і Велик. Княз. Литовському, поширення польського права і культури; ополчення вищих класів української та білоруської народностей.

Друга лекція.—Перші ознаки оживлення, літературні гуртки третьої чверті XVI в.: остронський, случцький, виленьський гурток Курбського, проповідування просвіти та національної культури.

Третя лекція.—Боротьба за календар і проповідь уні, рух братерства.

За кордоном.

Кінець залізничного конфлікту в Англії.

Останні закордонні газети дають спроможність яєніше судити про умови, на яких порозумілись між собою залізничні служащі й залізничні компанії в Англії, ніж про це можна було гадати з досить туманної звістки Спб. Телегр. Аг. Найважніші пункти угоди, зробленої в 7 років, зводяться ось до чого. Формально організація служащих не признається. На кожній залізничній засновуються особливі комісії (sectional board) дан кожної категорії служащих—машинистів, сигнальників, будочників і т. д. Комісії складаються напоочини з хазинів і напоочини з робітників. Як що з приводу якого-небудь конфлікту така комісія не помирить ворожих сторін, то справа переноситься до центральної для всіх залізничних комісії (Central Conciliation Board), яка складається з представників усіх категорій служащих і праівачів залізниць—теж по рівному числу. Як що й центральна комісія справи не розв'яже, то остання передається до третейського суду. Робітники можуть виорати своїми представниками до третейського суду, кого хочуть, значить, і секретаря спілки залізничних служащих. Постанови третейського суду обовязкові для обох сторін.

Таким чином, очевидно, що коли формально залізничні служащі й не добились того, щоб хазини признали їхню спілку, то фактично спілка зможе виступати од

імені служащих в тих випадках, коли справи перопоситимуться з центральної комісії до третейського суду. Таким випадком безумовно являється теперішній конфлікт. І треба оддати справедливості англійському урядові, що він, в особі міністра торговлі Ллойд Джорджа, поводився не тільки цілком коректно під час конфлікту, а ще вжив усіх заходів, аби схилити хазинів до уступок служащим.

Черногорія.

Офіційально повідомляється, що в Петіній арештовано колишнього наборника чорногорської державної друкарні, Райковича, який повертався з Сербії. У Райковича знайдено кілька бомб. В столиці Сербії, Білграді, справляє важке вражіння той факт, що Райкович в своїх посвідченнях покликався на якись сербські впливи, наче б то його там підмовляли вбити чорногорського князя й т. д. Білградський кабінет постановив призначити найпильніше слідство в справі тих осіб, про яких на допиті згадав Райкович.

ОСТАННІ ВІСТІ.

(По телеграфу та з газет.)

Коло Думи.

Петербург, 1. В звязку з промовою Хомякова кон-дем. категорично зриваються брати участь в президіумі.

З ініціативи еп. Євлогія 42 священники складають фракцію.

18 козаків з'єднались в поступову фракцію.

Хомяков хоче назначити тільки два засідання на тиждень, а на інші дні—комісії.

Праві виставляють в секретарі кандидатуру Синадіно.

Ходить чутка, що аудієнцію Хомякову буде дано в суботу.

Трудовики та близькі до них селяне не претевдують на місце в президіумі, і вважають за ліпше бачити на цих місцях лівих октябристів, а не кон-демокр.

Серед октябристів помітно роспад. Ліве крило з безпартійними селянами організує народню партію, на чолі з Хвоцинським та Антоновичем.

Петербург, 2. Міністр фінансів вніс в Державну Раду та в Державну Думу проект державних обрахунків прибутків та видатків на 1908 рік з пояснювочою запискою.

Першим з міністрів виступить в Думі Кокочов з обрахунком з приводу бюджета.

31 октября на засіданні соц.-демократичної фракції було десять прихвильних делегатів. З них шість більшовики і чотирі меншевики.

Судові справи.

Москва, 1. Московська судова палата розглянула справу про забастовку будошників в сентябрі 1905 р. Між підсудними—уєзь консерваторії Алексієв та гімназист Длугас. Палата всіх виправдала.

Одеса, 1. Воєно-окружний суд приговорив повістий селянина Ілчука за убийство куци Мусмана, який одмовився дати гроші анархистам-коммунистам.

Полтава, 1. Воєний суд розглянув справу про втікача з служби Ситника, якого обвинувачували за убийство двох сторожів і грабування церкви в хитирському повіті; суд приговорив його до безстрочної заторги.

Лодзь, 1. Сесія окружного суда присудила до каторги на 12 років фабричного робітника Доброго за убийство на партійному ґрунті другого робітника.

Ярославль, 1. Особливе присутствіє московської судової палати приговорило сільську учительку Смирнову за пропаганду до кріпости на 1 рік, а робітника Мале, за ширення прокламацій—на сім місяців.

Убийства, грабежі та напади.

Чернігів, 1. В селі Великозозоровську зроблено озброєний напад на волосне правління. Забрато коло 1000 карб. грошей, 170 папиротних блаків та чотирі печатки. Випущено двох арештованих, яких грабники закликали пристать до них, але вони одмовились.

Миколаєв, 2. Коло станції Казанька, в селі зарівано: священника, його жінку, трьох дітей та прислугу.

Варшава, 2. На Дикій улиці, коло дверей склада Коралпгада, вибухла бомба. Причина замаху—особисті непорозуміння між крапцями. З людей віхто не постраждали.

Тифліс, 2. На почту, яка іхала з Синаха, напала шайка розбійників, які убили вистрілом одного стражника та поранили другого та почтальона. Гроші цілі.

Хабаровськ, 2. На станції Виземський поселенець убив начальника станції.

Вночі, 2 ноября, коло нового Харбина убито командира 19 пограбничної роти ротмістра Чичагова. Часовий будки, почувши крик, кинувся туди. Ротмістр Чичагов лежав мертвий, скривавлений од двох ран, з одрубаною рукою. Коло нього ваялась шапка, якою його убито. Злочинці втікли. Думають, що його вбито за дотенне розслідування убийства саідата.

Петербург, 2. Вночі, 2 ноября, невідомі обіграли між ставціями Луга та Двинськ в поїзді вдову колишнього одеського губернатора Карангозова більш як на 15.000 карб.

Озброєних злочинців пограбували контору сахарні на 11.000 карб.

Чернігів, 2. Вчора коло власної квартири убито вистрілом директора новозіокопської сахарні Залкінда.

Аткарск, 1. За озброєне пограбування 500 пудів пшениці на хуторі Панчехина суд присяжних приговорив двох селян до каторги на 9 років, одного—на 8 років, та одного в арештавські роти на 5 років.

Труси та арешти.

Москва, 1. Зроблено трус в книгарні „Новь“, знайдено склад нелегальної газети „Ворьба“; арештовано десять чоловіка.

Тифліс, 1. При трусі будинка Сапарова знайдено одинадцять напів-готових бомб. Арештовано 12 чоловіка.

Томськ, 1. Під час сходки в технологичному інституті сторож показав на студента-технолога Наслідашова, як на учасника злямаха на грабування каси інститута і убийства бухгалтера інститута. Наслідашова арештовано.

Миколаєв, 2. Затримано ще одного учасника убийства Келеповських.

Уфа, 2. Затримано трьох з п'яти грабників, які пограбували пасажирів поїзда 31-го октября в „Сьверной Слободь“.

Казань, 2. На Федоровській улиці арештовано багато зброї, 5 бомб та вибухових прилади.

„Землеустройство“.

Натеріослав, 1. З часу заведення закону (9 ноября) олександровським з'їздом затвержено 61 приговор та 692 постанови про закріплення за 782 хазинами надільної землі в числі 6482 десятин.

Полтава, 1. Селянський банк купив в переяславському повіті 8 маєтків, в 5352 десятинах, за 1,043,295 карб.; з цих три має зліквідувати „землеустроительна комісія“.

Кобеляцький повітовий з'їзд затвердив 38 приговорів про виділ в приватну власність 41 хазина 330 десятин надільної землі, та девять постанов земських начальників про виділ десяти хазин на 39 десятин.

Павлоград, 1. Поітовий з'їзд 31 октября затвердив 73 приговора сходів та 96 постанов земських начальників про затвердження надільної землі в приватну власність 169 хазинів.

Натеріослав, 2. З часу заведення закону 9 ноября з'їздами славяносербським, павлоградським, маріупольським і верхнедніпровським затвержено 466 приговорів і 1356 постанов про закріплення у власність за 1919 хазинами 13.231 десятини надільної землі.

Пожежі.

Білосток, 1. Згоріла фабрика Шпинмана; пожежа знищила три машини для прядіння.

Заславль, 1. В селі Горинки згоріло 116 домів зо всіми будинками і тільки церква зосталася.

Бібліографія.

Панас Мирний. Книжна третя творів. Драматичні твори. Виданництво „Вік“, у Києві, року 1907.

Панас Мирний—одні з визначніщих українських письменників старшої генерації, оригінальний, перейнятий епічним спокоем талант, який дав нам чимало глибоких, на широкій маштаб задуманих і з великим артизмом навіть в деталях виконаних малюнків нашого громадянського життя,—власне кажучи, нашого „ліха давнього й сьогочасного“. Нормальна річ, що така безперечно велика літературна сила і дотоже щє й дуже щира, демократичними сімпатіями перейнята людина—Панас Мирний повинен був би звернути на себе пильну увагу критики та читачів. Але в дійсности ми бачимо щось зовсім инше: наш автор, працюючи на літературній ниві вже кілька десятків літ, і досі зникається в значній мірі terra incognita, фігурою неясною, неопіненою, як слід; ніколи біли імени його не виникало нальких дискусій, змаганнів, хоч матеріалу для сього, певно, знайшлося б. Але те ще дивніше, що навіть і до сьогніного аналізу своїх творів він нікого не спокувив. З сього погляду ледве чи кого тепер задовольнити можуть старі огляди проф. Петрова та Оноповського, а також і ті коротенькі характеристичні літературної діяльності нашого автора, котрі зустрічались по ріжних місячниках та часосписках: всі вони здебільшого і дуже загальні, і мало мотивовані. Видима річ, між нашим автором, з одного боку, та критикою і читачем, з другого, виникло якесь непорозуміння, що заставляє д. Мирного дуже неохоче йти до читача, поділяти з ним свої думи, свої спостереження, а критику—маюо звертати уваги на письменника. Холодом та неймовірністю віє від цих відносин. Ми не знаємо, чи зміняться ці відносини на крапці, чи

прийде та бажана година, коли наш автор і читач стануть своїми, близькими людьми, але, гадаємо, що коли такий момент настане, то до цього в великій мірі прислужиться видавництво „Вік“, даючи змогу читачеві співзнати талановитого письменника по його творчості.

Допіру оце вийшла з друку третя книжка праць д. Мирного, котра складається з його драматичних творів двох комедій — „Черемудрів“ та „Згуба“ і драми „Лимерівна“, — все річі мало приладовані до кону та й з артистичного погляду меншої вартості від його повістей та оповідань. В драматичній літературі він не дав нічого нового, оригінального; драма — то не його сфера. Але й на сцені, як ми сказали, далеко не зразкових річах лежить печать таланта, а для з'ясування літературної фізіономії автора тут знайдеться чимало відповідного матеріалу.

Комедія „Черемудрів“ досить цікаво задумана на таку давню, але разом з тим завжди нову, свіжу тему, як відносини між батьками та дітьми. Постать представника „батьків“ вийшла з-під пера д. Мирного досить живою та типовою. Перед нами „самий справедливий законник“, що „на законах спить, законами й диме“ (ст. 9), але тільки про людське око; коли ж того вимагають його особисті інтереси, він висловлюється цілком негативно про громадський устрій, про той самий закон, гарячим прихильником якого він себе ще так недавно рекомендував.

„На що той закон?“ (ст. 39) — дивується він. Старий Храпко — се „своя та підпора“ релігії, моралі, філософії прихильників приватної власності за історичної доби початкового надбання, але разом з тим і той гробачок, що всім своїм життям та діяльністю найенергійніше стоїть руйнує їх. На жаль, автор заставляє його на самому кінці комедії, дуже рано, тобто, зовсім не підготувавши до такої операції читача, скинувши свою вовчу шкуру і зодягнувши овечу. Зате представник молоді, сей homo novus комедії вийшов цілком переконливим, якоюсь анемічною постаттю. Автор не дав молодому Храпкові ані виразного та широкого світогляду, ані імпульсивної сили вдачі, не утворив також для його і відповідної ситуації, в якій сей новий чоловік показав би себе як найкраще. Петро з своїми дещемивим тлумаченнями на устах („мужик такий же чоловік, як і пан“), що не тільки нового слова не нагадують, навіть і для тих часів, коли комедія була написана, а вертаються далеко назад аж до епохи Карамзіна, безперечно, найбільш нещадна фігура комедії. Далеко краді з артистичного погляду вийшли деякі епізодичні дієві особи, як от Дуля Храпкіна, проста, безпосередня дівчина та пасивний Кирило, старий колоритний дід, трохи з'їданий — пібі високо авторської сипатності до рідної мислившини.

В драмі „Лимерівна“ д. Мирний зачепив цікаве соціальне питання про відносини „можних та заможних“, з одного боку, і голоти, з другого, на тлі дійсності українського села в другій половині XVIII віку. В сій своїй праці автор зроби спробу намалювати дві правди, два антагоністичних світогляди, що склалися на підставі реальних інтересів двох протилежних верств громадянства. На жаль сю соціальну нотку, що дуже виразно бривить в перших діях, в останніх заступає і навіть зовсім одсуває особиста драма Наталі Лимерівни, тому-то срапраця д. Мирного робить враження чогось недовоговореного до краю.

З цього погляду далеко конспективніша комедія „Згуба“. Тут автор не ухилиється на бік, не спивається на половини дороги, а доводить свій намір до краю і дає виразний малюнок того, як, мовляв поет, „глибокий плуг пройшов полями“ „тихої душі“ українського села „і налі в слід його стеблами квітня, щоб зосхнути в глуші“ („Вік“ т. I, вид. 2, ст. 458).

Вплив соціальних відносин капіталістичного ладу дав себе співзнати по руні як матеріального добробуту, так і традиційного світогляду села. „Такий тепер уже світ настав!“ — сумно каже одна дієва особа комедії, і в сій повірливій фразі чути гіркий біль та великий жаль помирлому, близькому, але навки вже втраченому. Комедія „Згуба“ ми вважаємо за найкращу з драматичних праць д. Мирного з боку виконання.

Книжку видано добре, друк виразний, коректа старанна і ціла — 1 карб. на звичайному папері і 1 карб. 50 коп. на крашчому за 324 сторінки друку — дешева. Ми певні, що III том творів д. Мирного знайде свого читача.

П. Єфремов.

Театр і музика.

Театр Грамотности.

Ревизор на українській сцені. Кожному здається цілком нормальним і зрозумілим, коли генильний творця якого письменника перекладаються на всі світові мови, коли вони ставляться на сценах всіх країн. Навіть навпаки: пація, яка б не чула рідною мовою якої видатної речі чужою мовою письменника, справедливо б мусіла прийняти варіанти в некультурності і ретроградності.

Але звичайно, що для великих інших вадій буває не тільки допустимим, а навіть обов'язковим, — те для нас українців досить часто буває „запретивим“ владом; так, наприклад, „допустим“ венекою Чарікова, які „допустим“ венекою мовою, опрі української. Але крім чистого урядових перешкод, які ставляться

українській літературі й українській штуці для них ще існують перешкоди другого порядку, мовляв перешкоди моральні. І — хто знає — може ці перешкоди ще гірше одбиваються на творчості українських письменників і артистів ніж перешкоди адміністративні.

Не „минула чаша сія“ й наміру Миколи Карповича Садовського коли він зважився виставити „Ревизора“ українською мовою. З приводу цього заговорила російська часопись „Театр і искусство“, яка не могла уявити собі такого, цілком нормального для великих інших сцен, з'являча. Іще б пак: благородний твір і викладається мужичою мовою!... „Можеть ли что доброе быть из Назарета?“ Розуміється, що не тільки сам рецензент „Т. і П.“ мав такий погляд; запевне багато громадян українського міста — Київа подумали однаково, добачили в анонсах групи Садовського про „Ревизора“, „явную дерзость“.

Розуміється, про таке відношення до вистави думали й ті, що йшли в театр; думали запевне й самі артисти. Трудно було грати в таких обставинах, трудно було одважитись на такий героїський вчинок.

Ми знаємо талант і енергію д. Садовського та гарні сили його трупи, але мусимо признатись, перш ніж виставити обгортав і нас, коли 1 полбрія ми входили в театр.

І як же захоплення, яке задоволення ми пережили за ті години, коли служили „Ревизора“ перший раз рідною мовою в чудовому гармонійному виконанні! Ми не будемо пристрасними, коли скажемо, що на найкращих російських сценах нам рідко доводилось бачити такого Горюхінського, як д. Садовський. Розумна, надзвичайно рижоманітна, детально продумана гра талановитого артиста не заставляла бажати нічого кращого. Незумовно, що роль Горюхінського — це одна знайкращих квіток, яку вів д. Садовський у вінок своєї артистичної слави.

Д. Марьяненко теж був цілком на своєму місці. Він дав ясний, живий тип відомого всім Івана Олександровича Хлестакова то переляканого, то пахобаченого чиншника петербурзьких департаментів. Його прийом чиншників і просителів, усугублений з дочкою й жінкою горюхінського — були проведені обмірковано до найдрібніших деталей.

Шо до інших виконавців, не кажучи вже про д. Загорського (Добчинського) й його гарного партнера — Ковалевського (Вобинського), то всі вони приложили свої сили і талану, щоб змалювати ясноразумно і правдиво незабутні гоголівські типи. Навіть такі дрібні ролі, як Держиморда (д. Колесник) або слісарні та упер-офіцери (д. Борисоглібська й Колесничиха) були проведені дуже гарно.

Грім Березовського (Лука Лукич) і Вільшанського (судді) як раз відповідали епосі. Живічі ролі були виконані теж зразково. Д. Поляська (Ганна Андріївна) дала повний, цілком правдивий тип провінційної „горюхінської“, а д. Мішенко (Марія Антоноівна), окрім розумної гри, була такою чарівною „провінційною панпочкою“, що запевне не один з глядачів бажав би стати на місце Хлестакова.

Окрім гри воодиночки акторів, бездоганна режісура, надзвичайно старанно проведені масові сцени, допомагали тому, що вистава зробила як найкраще враження. І можна сміливо сказати, що нам давно не доводилось бути свідком такого торжества українського театру.

Правда, траплялися й малевські хиби. Але було б дивним вимагати, щоб при таких незвичних обставинах, серед такої настрії, котрій страшно хвилював самих виконавців, не було б малевських недладів. Одначе нам навіть неохота зазначати ці дрібні похибки, які не мали значного впливу на загальне враження од вистави. І тільки справедливості ради ми мусимо скорим темпом, грим у д. Цвєного (Шевкин) був занадто молодий, а д. Пальшанський (Йосип) трохи одоманити прочитав свій відомий монолог; роль д. Борисоглібської теж втерла од того, що артистка дуже вже поспішала.

Взагалі ж, це раз скажемо, вистава 1 полбрія — це велика моральна побіда українського театру. І цяра подія Миколи Карповича за те, що він не дивлячись на крикани рижих круків, наважився показати громадянству, що твори великого автора на всіх мовах будуть однаково чудові.

Група Сансаганського вже два тижні грає в Полтаві. Судячи по рецензіях, які дає про вистави „Полт. Голос“, трупа має великий художній успіх. Рецензент підкреслює серйозний строго-український репертуар трупи й артистичну гру акторів. Між іншим, в розмові з рецензентом, П. К. Сансаганський сказав: „Вісая смерти брата я згубив не тільки товаришам по веденню важної й великої справи... Це була велика моральна сила, авторитет і підтримка... І життя, й працювати було нечужо й несегаіше. Тодор же — сказав знаменитий артист — бажався відпочити, бажався тихого, покійного життя. Як антрепренер і режисер я мабуть назавше лишу спокій. І коли я вину тепер свою трупу, над усього реченням якої працював вісімнадцять років, то перш ніж виступити у мене ринуться починати знову всю цю величезну справу, я бо дуже добре знаю, яких це вимагав сил... Але, запевне, як артист я ще вернуся“.

1-го полбрія в городськнм театрі для першого виходу баритона д. Д. Сокольського поставлено було популярну оперу Росії „Севільський цирюльник“. Партию Фігаро співав д. Сокольський. Публика, якої було в театрі майже повно, дуже тепло приймала талановитого дебютанта.

Група О. Чернова грає вже більш місяця в Білій-Перні. Група має доволі гарні збори і задовольняє публіку.

ДОПИСИ.

(Од власних кореспондентів)

ВІННИЦЯ. Шлях од Вінниці до Літина давно придбав собі досить певну репутацію, бо впродовж його є багато зрадливих лісочків, в яких часто криються зграї грабників. Недавно цим шляхом їхав четвериком лукашівський пан. Недалеко поворотки в Лукашівку, з ліска височило кілька озброєних грабників і загукали: „стій“. Пан звелів фурманові що — сили грати коні. Тоді два злочинці в один мент кинулись до передніх коней й поприбавили їм залізними вилами вутра. Фурман бачив це добре, але рятуючись од біди, гнав не вгавав сердешну скотину. Гін во двоє таки проїхали, бо зграячирі й покалічені коні бігли, й грабники лишилися, таким чином, позаду. Як передні коні звалялись, пан звелів фурманові йти в один бік, а сам пішов в другий, щоб уникнути рук злочинців.

Придбавши в сусіднє село, пан розсказав людом про свою пригоду. Тоді 20 верхових кинулись шукати злочинців. Злочинці, як виявилось потім, покинувши пробитих пару коней, другою парю на панського факотні приїхали до Сабарівського млина, де стали одхихати, позакурювавши цигарки. Тут на них і наскочив паряд селян з пяти чоловік і тут-же на місці двоє убито, а третнього, ледве живого, передано до рук вінницького справника.

С. ІСАЙКИ, кавієвського повіту, (на Київщині). В другій половині минулого місяця септбрія в с. Ісайки прийшов від станового приста така приказ: зібрати сход; написати приговор, що громада хоче вислати нещесних людей, а кого, як вони прозиваються, це не їх діло. Селане на це не пристали, кажучи, — „можє я буду підписувати приговор на батька, брата або самого себе“. Пристав велів у друге зібратись; але йому знов не пощастило. Тоді він, приїхав у село з стражниками і почав згаляти сход, але, навіть зважаючи на такі „нервническі мери“, удалось зібрати тільки 30 чоловіка, а решта поховалась у лісі та по провалах. Цих 30 чоловіка гнали папайками через село до урочища, там їм знову зробили „внушєніє“, і тоді вони підписали приговора, що писалось 40 чоловіка з громади „як предних членов общества, угрозжающих безчиством вь сельє“. 16 чоловік зараз п. приста велів заарештувати й відвродувати їх у кавієвську тюрьму. Вислаючи їх, приста заявив, що він вислає злочинів, але між засланими єсть багачко таких, що це пі рази не були під судом.

С. МОГИЛІВНА, віплицького повіту, (на Поділлі). Економічне становище нашого села, порівнюючи з иншими, досить гарне. А саме: тоді як селане других сіл немають ніяких заробітків і живуть майже з самого нещасного класу землі, — наші мають цілий рік добрі заробітки на величезній Гвіванській цукерні та чималій двох гвіванських, камоломних та залізних дорож. Маючи це на увазі можна було б гадати, що й освіта взагалі, а шкільна особливо в нашому селі поставлені добре. Та на жаль, цього сказати не можна.

Майже всі гроші, так гірко зароблені, призначаються на випивку, бо пьють у нас, як то кажуть, павиередки.

Через таке надзвичайне пияцтво не має чого дивуватись, що в нашому селі часто трапляються бійки, сварки, а вже підпадами то так уславились, що навіть швидко загальною приказкою стає: „палі мов з Могилівки“.

Єдиною освіченою людиною в нашому селі є учитель, але й його не минула горілка, і він опустився „на дно“.

Через те й наука в школі стоїть кепсько, окрім хіба співу. Ніде правди діти — учитель наш дуже кохався в піснях, співав багато і українських, але не можна сказати, щоб все це робилось цілком свідомо.

Крім пісень він улаштував в заводському клубі і вистави українських п'єс.

Редактор М. Павловський.
Видавель е. Чикаленко.

ОПОВІСТКИ.

Видавництво „ВІК“

Вийшла з друку нова книжка: ПАНАС МИРНИЙ — книжка третя творів.
„Черемудрів“, комедія, „Лимерівна“, драма, „Згуба“, комедія.
Ціна 1 руб., на крап. папері 1 р. 50 к.
Склад видання в „Українській Книгарні“, Київ, Безаківська, 8.

Студ. унів. добре знає математику і класичні мови, пошукує лекцій.
Адр. в ред. „Рада“.

Добре знаю українську, польську і німецьку мову. Знаю могочарство, копторську роботу. Згоден на виїзд.
Адр. листом: Київ, Кияновський пр. 6 кв. 2. О-му.

Винний і гастрономічний магазин „Виница“, № 26, Фундука, ул., від гостин. Підває представ. Подває за загальною відомістю, що мистав представ. на всі за-... Ц. Гінанд...
Ц. Гінанд...
Магазин пропонує всі самі найкращі тов. Прієві-кутант ири бажанню безплатно. Продавця опускі ВІНА ишт. фірм розпродано з опустом 40 проц.

Открыта подписка на 1908 годъ

на еженедельный сельскохозяйственный журналъ

ХУТОРЯНИНЪ

органъ Полтавскаго общества сельскаго хозяйства.
Цѣна 2 р. вѣ годъ, на полгода 1 р.

Годъ издания XIII

Программа: 1) Правительственные распоряжения и известия. 2) Дѣятельность мѣстнаго сельскохозяиственнаго общества, ихъ отдѣловъ и отдѣленій. 3) Статьи по сельскому хозяйству, промышленности и торговлѣ, экономической и технической. 4) Хроника, сельскохозяйственная и экономическая дѣятельность земскихъ учреждений. 5) Библиографія и обзоръ сельскохозяйственной и экономической литературы. 6) Сельскохозяйственный фельетонъ. 7) Смѣсь и мелкія известія. 8) Вопросы и от-Сельскохозяйственный фельетонъ. 9) Вопросы и от-Сельскохозяйственный фельетонъ. 10) Торговля известія. 11) Обзоръ и известія о погодѣ. 12) Объявленія, вѣты. 10) Торговля известія. 11) Обзоръ и известія о погодѣ. 12) Объявленія, вѣты. 10) Торговля известія. 11) Обзоръ и известія о погодѣ. 12) Объявленія, вѣты.

Приймається передплата

НА СЕЛЯНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК

„Світова Зірниця“

зі щомісячним додатком для дітей

„ЧИТАЙТЕ ДІТИ“

Як до сія нори, так і далі „СВІТОВА ЗІРНИЦЯ“ буде дбати про полішення до-бробуту селянина.
Ціна „Світової Зірниці“ зі щомісячним додатком для дітей — на рік 3 карб., на пів року 1 карб. 50 коп., на 3 міс. 80 коп., на місяць 30 коп., окреме число 7 коп. Передплатники „Світової Зірниці“ в 1907 році одержать безплатно дві користних книжечки, а опрі цього ті, що винишуть „Світової Зірницю“ на цілий рік, одержать безплатно „Словарик чужих та не дуже зрозумілих слів“ В. Доманицького.
Адреса редакції: г. Могилів — Подільський, Київська вул.
Редактор видавель Г. ВОЛОШИНОВСЬКИЙ.

САМЕ ЦІННЕ ДЛЯ ВСІХ-ТО Є ЗДОРОВ'ЛЯ!

Відомий по всьому світу Гарцький Чай (чорний).

(Harzer Gebirgstee) ГІРСЬКІ ТРАВИ.

Добре випробуваний, рекомендований усіми вишніми лікарями, дозволений до уживання Медичним Департаментом, що при Міністерстві Внутрішніх справ у Петербурзі.
Чай з гір Гарца є єдиний і необхідний засіб для кожного, хто хоче бути здоровим.
Питьво се, коли уживати його шклянок по 2, 3 на поїздку, — позисить виграє тиша, всія прієві на тілі, особливо на обличчі та на руках, геморой, ренитис, всія хвороби в животі, помагає, коли кров вадрає у голові і т. п., також надає апетит, добре впливає на шлунок, є краший лік при запаленні в легенях, инфузенці та холері.

Ціна коробки 1 руб., 1/2 коробки 50 коп.

За пересилку додається по поточному тарифу. Вислається негайно після замовлення з платом на місці (налож. платом) не менше карбованця.
Єдиний представник за-для Росії
Йосип Гроссман
г. ВАРШАВА, Савська 93-а

Для аптекярів та дрогистів відповідна смидка.

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО

„РАНОК“

Вийшли з друку книжки:

1. „Рай і посту“, М. Драгоманова, 2 видання. 40.
2. „Автономія і цнність дїржави“ Писемного, перекл. Ол. Ковалевського. 35 к.
3. „Прометей“, ст. Ол. Ковалевська, муз. К. Степанька, для хора і піаніно. 45 к.
4. „Задри богі“, М. Драгоманова, 4-е видання. 10 к.
5. „Швейцарська спілка“, його ж, 4-е вид. 10 к.
6. „Ще не змерла Україна“ ст. П. Чубинського, муз. К. Степанька (шародне видання). 15 к.
7. „Про волю віри“, М. Драгоманова, 2-е вид. 10 к.
8. „Свагельська віра в старій Англії“, його ж, 6 вид. 5 к.
9. „Царство Божіє внутрі вна“, Л. Толстого, його ж, 2-е вид. 10 к.
10. „Старі харті вільности“, його ж, 2-е вид. 40 к.

Продаться в Київі, в книгарнях: 1) „Український Книгарні“, Везаківська 8.
Фундукавська 3)

Окрім безлічи листів з подяками фірма вдостоїлась одержати:

Фірма Льва Рубашкіна у Лодзі

вислає, як і в минулі роки, хутко, акуратно, без вадлату в упак., і перес. за свій кошт поточно на раз-дріб по опт.-фабр. цінам

ГОТОВЕ МУЖСЬКЕ ВБРАННЯ

ез усього ризику! Все, що не подобалося б, приймається назад на обичн. чи повертається знова гроші.
Піджачні костюми

Пальто
„Флора“, з бархат. коміром, або, при бажанні, на шерст. ваті і на відшивці з шерст. атласу — за 22 р.;
красного виробу — 23 р., найліпш. добр. (на плеч. підшивці) — 35 р. Ті ж пальто в кожирьох справляньох
наракула коштують на 12 р. дорожче, а з хутра під котик на 6 р. дорожче. Ювати двообортні тузурки —
10 р. Тузурки і куртки з драпу виш. сор. янч вживається для пальто — 12 р.; на шерсті або білх
жакордонних овечих шкурах, повніти практичних шевітов, жарено або пиних копір, ціна 25 р. Штани
спеціально для д. студентів, повніти і чинювннх в матерію зягольового виробу (реферні пасоци;
дуже кріпка матерія), копіра: чорного, т. сніного та шо-снїного, тежко і лєн.-лєкононого — 10 р.; змнм.; —
12 р. Штани з трико всіх копір: по 4 р., 5 р., 6 р., і 8 р. Штани в сукна або сатина у всіх копірх: по
7 р., 8 р. і 10 р.

ОСТАННЯ НОВИНА! американські ревізонні навіски або пальто муж. чи дамскі, в яких кожен може ходити в великій дощ, ховаючи одичу від пилі та козурки. Навіски в каштановій сірі „деостри“, одержують своє ім'я і кріпкість 5 р. 30 к. Пальто в ружавані 7 р. При замовленні прохач визначити в сантиметрах або вершках: довжину пальто: 1) довжину ззаду; 2) ширину спини; 3) довжину рукава; 4) в грудях, навхрест, від лопатки і 5) кругом талі. Для штанив: 1) довжину позад; 2) довжину від пояса до кінця; 3) довжину в кроку і 4) навхрест талі у ширх, воко коліна і чобота. Для жилеток: довжину його.

Упаковка і пересилка коштом фірми. Замовлення виконуються дуже швидко, акуратно і без вадлату. Наложено платом до 5 р. на 10 в. дорожче, більше 5 р. по 2 в. з кожного рубля. У Західн. Сібрі та Туркестанській Краї прираховується 5 проц. а в Восточн. Сібрі — 10 проц. з суми заказа.
Замовлення адресовати: фабриканту Льву Рубашкіну, Лодзь.